

Τμήμα Φιλοσοφίας

Εισαγωγή στις επιστήμες της Εκπαίδευσης

Αντιγόνη Ντόκα

ΕΔΙΠ Φιλοσοφία της Παιδείας –Διδακτική
της Φιλοσοφίας

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

- **Η ανθρώπινη ανάπτυξη:** αμφίδρομη σχέση διαρκούς συναλλαγής μεταξύ ατόμου και φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος
- **Περιβάλλον:** πολυμέρεια, πολυπλοκότητα σχέσεων ανάμεσα σε ατομικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτισμικούς παράγοντες
- **Η ζωή μας:** αμφίδρομες, πολύπλοκες, πολυδιάστατες διαδικασίες συναλλαγής που συντελούνται σε χωροχρονικά πλαίσια
- **Κατά συνέπεια:** μετέχουμε σε μια οικολογία πλαισίων ή συστημάτων που προσδιορίζει την ανάπτυξη μας σε όλη την διάρκεια της ζωής μας

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός γύρω από την έννοια της **κοινωνικής συνοχής** και **κοινωνικής συνεκτικότητας**:

- Μια αίσθηση δέσμευσης και μια επιθυμία και ικανότητα αρμονικής συνύπαρξης (**Jenson, 1998**)

Βασικό ερώτημα:

- Ποιος ο ρόλος που παίζει η εκπαίδευση στην εδραίωση ή καταστροφή της πιθανότητας μιας συνεκτικής κοινωνίας; (Green, 2009)
- Η σημασία της μετακίνησης από ένα είδος «κοινοτικής συνοχής» που συνιστά το σχολείο, στην κοινωνική συνοχή επιτυγχάνεται στο πλαίσιο της εκπαίδευσης;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

«Κοινωνική συνεκτικότητα», «κοινωνική συνοχή» και σχολείο:

- Αλληλεπιδράσεις
- Προσωπικές σχέσεις
- «Κοινή ζωή». Η έννοια της Αριστοτελικής φιλίας

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Dewey: «Συνδεδεμένη ύπαρξη» και δημοκρατία:

- Η δημοκρατία ως ένας τύπος «συνδεδεμένης ύπαρξης»
- Η δημοκρατία ως μια σχεσιακή πτυχή
- Η δημοκρατία ως το ιδανικό της συνεργασίας

Το ζητούμενο της συναισθηματικής δέσμευσης, αφορά την εκπαίδευση στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής και συνεκτικότητας;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Ερωτήματα:

- Με ποια παιδαγωγική μέθοδο μπορούμε να φτάσουμε στο στόχο της κοινωνικής συνοχής;
- Υπάρχουν επιπτώσεις από τον τρόπο που εφαρμόζουμε μια εκπαιδευτική παρέμβαση;
- Ποιο είναι το αξιακό υπόβαθρο στο οποίο το σχολείο κάνει αναφορά;
- Τι είδους άνθρωπο επιθυμούμε;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Βασικό ερώτημα:

- Η αναγκαιότητα μιας εκπαιδευτικής συνθήκης, η οποία στηρίζει την δημοκρατική κοινωνία;

Σύμφωνα με τον Dewey:

- Η δημοκρατία δεν συνιστά μόνο μια μορφή διακυβέρνησης αλλά είναι ένας τύπος «συνδεόμενης ύπαρξης» (Dewey, 1916/1997)

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Επιμέρους ερωτήματα:

- Κατά πόσο αποτελεί στόχο της εκπαίδευσης το ιδανικό της συνεργασίας;
ή
- Κατά πόσο αποτελεί στόχο της εκπαίδευσης μια συναισθηματική δέσμευση του αναπτυσσόμενου ανθρώπου σε σχέση με τον τρόπο που συνυπάρχουμε και συνδεόμαστε;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Παιδαγωγική πρακτική: ένα πρώτο σχόλιο:

- Το ζητούμενο της προώθησης της δημοκρατικής κουλτούρας
- Κάθε ομάδα επηρεάζεται από την δομή στην οποία συμμετέχει, δηλ. τα κίνητρα και τις στάσεις της ομάδας

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Το εννοιολογικό, αλληγορικό και θεωρητικό πεδίο της εκπαίδευσης

- Αλληγορία ως μεταφορικό μοντέλο: ένας κρίσιμος σύνδεσμος μεταξύ του κόσμου γύρω μας και της γνώσης μας για τον κόσμο
- Ανάγκη ύπαρξης μιας «γλώσσας» προκειμένου να έχουμε πρόσβαση σε όλα τα σημαντικά πεδία που εξαρτώνται σε διαφορετικό βαθμό από τη χρήση μεταφορικών μοντέλων

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Το εννοιολογικό, αλληγορικό και θεωρητικό πεδίο της εκπαίδευσης

- Αλληγορία: τόπος όπου σ' έναν μεγάλο βαθμό το κοινωνικό και το πολιτικό πεδίο συνδέονται μεταξύ τους (Lakoff, 1995)
- Μια κοινή ερμηνεία

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Το εννοιολογικό, αλληγορικό και θεωρητικό πεδίο της εκπαίδευσης: ένας πρώτος προβληματισμός

- Αν τα σχολεία διαδραματίζουν έναν κεντρικό ρόλο ως προς την πρόιμη κοινωνικοποίηση πως αντιλαμβανόμαστε το ρόλο του πολίτη;
- Μια μεταβαλλόμενη πλουραλιστική κοινωνία, μέσα σε ένα πλαίσιο σύγχρονης φιλελεύθερης δημοκρατίας, συχνά συναντά την δημιουργία μιας νέας «γλώσσας» ή την επαναξιολόγηση της ήδη υπάρχουσας;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Η αλληγορία-φαντασιακό στο χώρο της εκπαίδευσης

- Συνιστά τις βαθύτερες κανονιστικές έννοιες και εικόνες που κρύβονται κάτω από αυτές τις προσδοκίες (Taylor,2004)
- Ο τρόπος για να φανταστούμε την κοινωνική μας ύπαρξη, το πως στεκόμαστε ο ένας δίπλα στον άλλον, το πως λειτουργεί η κοινωνική ζωή και πως φανταζόμαστε την συλλογική-κοινωνική μας ζωή (Taylor,2004)

Βασικό ερώτημα:

- Ποιες είναι οι προσδοκίες μας για το εκπαιδευτικό σύστημα ή τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Η αλληγορία-φαντασιακό στο χώρο της εκπαίδευσης

Καστοριάδης:

- Κάθε κοινωνία αντλεί την ενότητα της μέσα από τους συλλογικούς μύθους, θρύλους και σύμβολα και την κοινή σηματοδότηση αυτών

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

A. Η αλληγορία-φαντασιακό στο χώρο της εκπαίδευσης:

- **Η αλληγορία της αγοράς και το σχολείο:** Η επίδραση της αγοράς στη σχολική εκπαίδευση και στο περιεχόμενο αυτής, παραμένει αμφιλεγόμενη

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Η αλληγορία της αγοράς (οικονομική) και το σχολείο:

- Ανταγωνισμός
- Αποτελεσματικότητα
- Αξιολόγηση
- Οικονομία
- Ζήτηση
- Επιχείρηση
- Αγορά
- Πωλήσεις κλπ

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία του αγοραίου» στο σημερινό σχολείο:

- Η έμφαση στα μετρήσιμα αποτελέσματα με συνεχείς αξιολογήσεις, στόχους, δοκιμασίες, πίνακες αποτελεσμάτων και διαγωνισμούς, εξατομικευμένη μάθηση με έμφαση στο όφελος και τα επιτεύγματα, ποιο είδος εκπαιδευτικού μοντέλου προωθείται;
- Η αριστεία κάποιων σημαίνει η αποτυχία άλλων;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία του αγοραίου» στο σημερινό σχολείο: μια πρώτη ανάγνωση

- Το μοντέλο που δίνει έμφαση στα μετρήσιμα αποτελέσματα, βρίσκεται σε αντίθεση ή και σε σύγκρουση με πολλές σημαντικές αξίες μιας ελεύθερης και δημοκρατικής κοινωνίας και επομένως ενός ελεύθερου και δημοκρατικού σχολείου ή όχι;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία του αγοραίου» στο σημερινό σχολείο: μια πρώτη ανάγνωση

- Αναιρείται οποιαδήποτε ιδέα της «Εκπαίδευσης για την εκπαίδευση»;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

B. Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία» του σχολείου εν γένει: μια υπόθεση

- Τα σχολεία ως «δημόσιες πλατείες», δηλ. ως τόπος συνάντησης «των εν δυνάμει πολιτών»
- Τα σχολεία ως τόπος αλληλεπιδράσεων που υποστηρίζουν την ανάπτυξη των απαραίτητων πολιτικών αρετών για τις ανάγκες της δημοκρατίας

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία» του σχολείου εν γένει: μια υπόθεση

- Το σχολείο ως πεδίο εκπαίδευσης του πολίτη
- Το σχολείο συμβάλει στην απαραίτητα για το κράτος κοινωνική συνοχή
- Οι δημοκρατικές δεξιότητες μπορούν να διδαχθούν και να ασκηθούν μέσα στην τάξη (Hess, 2009)

Ωστόσο: οι ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των μελλοντικών πολιτών παραμένουν αμφιλεγόμενα

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία» του σχολείου εν γένει: μια υπόθεση

- Σχολεία ως δημοκρατικές μορφές εκπαίδευσης
- Σχολεία ως άμεσες μορφές δημοκρατίας

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία» του σχολείου εν γένει: μια υπόθεση

- Οι μαθητές όχι απλώς «εν δυνάμει πολίτες» αλλά «ενεργοί πολίτες»
- **Επομένως: Οι μαθητές δεν είναι «καταναλωτές της εκπαίδευσης» αλλά «ενεργοί εταίροι»**
(Hope, 2012)

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Προβληματισμός σε σχέση με την «αλληγορία» του σχολείου εν γένει: μια υπόθεση

Σχολείο ως:

- Τόπος δημοκρατίας στην πράξη
- Ανοιχτό σε συζητήσεις όπου επιλύονται ζητήματα που απαιτούν μια ηθική συλλογικότητα

Επομένως: Άρση κάθε είδους ηθικού διλήμματος που δεσμεύει την συλλογικότητα

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Dewey και **Piaget**:

- Το σχολείο αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της δημοκρατίας
- Στο σχολείο προβάλλονται ευκαιρίες για μια συνεργατική λήψη αποφάσεων ως μέρος της κοινότητας (Dewey, 1916/1997, Piaget, 1932/1965)

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Φιλοσοφία για παιδιά (P4C)

○ Μια κριτική προσέγγιση των δεξιοτήτων της σκέψης

Βασικό ερώτημα: Κατά πόσο αυτό συνιστά φιλοσοφία;

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Φιλοσοφία για παιδιά (P4C)

Μια πρώτη απάντηση:

- Αν θεωρήσουμε ότι η παιδαγωγική πρακτική της P4C δημιουργεί την βάση για την έννοια της συμμετοχικής δημοκρατίας μέσω της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, τότε δίνεται ένας ισχυρισμός φιλοσοφικής αναφοράς
- Προβολή μιας στάσης απέναντι σε βασικές έννοιες όπως αυτή της δημοκρατίας

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Φιλοσοφία για παιδιά (P4C) : Σκοπός

- Η ανάπτυξη της δημοκρατίας, μέσω του κοινωνικού προτύπου και η εύλογη ανάπτυξη του χαρακτήρα τους (Fisher, 2000).
- Επομένως δεν υποστηρίζει την έκφραση των δημοκρατικών αξιών, αλλά την δημιουργία δημοκρατικής κουλτούρας εντός του σχολείου (το σχολείο/εργαστήριο του Dewey)
- Μια δημοκρατική κοινότητα όπου λειτουργούν δημοκρατικά οι συμμετέχοντες

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Φιλοσοφία για παιδιά (P4C) : Σκοπός

- Διαφοροποίηση του ήθους και της εσωτερικής οργάνωσης του σχολείου από την ιεραρχική και εξουσιαστική πρακτική
- Ενθάρρυνση των παιδιών για την καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για μια καλή ηθική συμπεριφορά
- Συμμετοχή σε μια πλουραλιστική κοινωνία

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Φιλοσοφία για παιδιά (P4C) : Εκπαιδευτική πράξη – το πλαίσιο:

- Σχολείο ως τόπος που διευκολύνει την διαφορετικότητα και τον διάλογο αναδεικνύοντας ένα ανοιχτό και άξιο σεβασμού περιβάλλον

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Συμπερασματικά για την P4C:

- Η διακριτική παιδαγωγική προσέγγιση της έχει ως βασικό χαρακτηριστικό τον συλλογικό και συνεργατικό διάλογο
- Παρακίνηση σε ένα δημοκρατικό τρόπο ζωής

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Επανερχόμαστε στο αρχικό μας ερώτημα: *Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;*

Το ερώτημα αυτό μεταβαίνει ουσιαστικά στο ερώτημα: ***Τι είδους άνθρωπο θέλουμε να φτιάξουμε;***

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε;

Επανερχόμαστε στο αρχικό μας ερώτημα θέτοντας τον προβληματισμό:

- Η δημοκρατία συνιστά κατά κάποιον τρόπο μια σχέση ηθικής, (Fielding & Moss,2011)